

”HÄN OLI YHÄ JONKUN TYTÄR”

Lapsifokalisoijan identiteetin kehittyminen Henry Jamesin teoksessa

Mitä Maisie tiesi

Laura Lempinen

Kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Kirjallisuus
8.12.2016

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	2
2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA.....	4
2.1 Keskeisimmät käsitteet feminismin valossa: identiteetti, lapsuus, nuoruus.....	4
2.2 Teoksen aikalaiskontekstista: 1800–1900-luvun vaihde.....	6
3 VANHEMPIEN VAIKUTUKSET LAPSUUDEN IDENTITEETTIIN.....	8
3.1 Hallitseva isä.....	10
3.2 Äidistä armolliseksi rouvaksi.....	12
4 SIR CLAUDE JA NUORUUDEN ENSIASKELEET.....	15
5 KOTIOPETTAJALTA KOULUTUSTA JA TURVAA	19
5.1 Neiti Overmore / Rouva Beale.....	19
5.2 Rouva Wix.....	21
6 PÄÄTÄNTÖ.....	25
LÄHTEET.....	27

1 JOHDANTO

”Aikuiset vaikuttavat lapsesta jumalilta, onhan näillä valta päättää hänen olemisestaan. Hän kokee heidän katseensa taian: se voi tehdä hänestä suloisen pikku enkelin tai hirviön.” (Simone de Beauvoir, *Toinen sukupuoli II* 2011, 21.)

Henry Jamesin (1843–1916) teos *Mitä Maisie tiesi* (1897, *What Maisie Knew*) on vuosisadan vaihteen Englantiin sijoittuva kehityskertomus Maisie-nimisestä työstä, sekä kuvaus hänen vanhempiansa Beale ja Ida Farangen riitaisen avioeron jälkipuinnista. Vanhempien avioeron seurauksena Maisie määrätään elämään puolet vuodesta aina jommankumman vanhempansa luona. Äiti ja isä kilpailevat vuoronperään omasta suosiostaan Maisien silmissä solvaamalla toisiaan, mutta loppujen lopuksi kumpikaan heistä ei halua huolehtia Maisiestä tai ottaa hänestä vastuuta. Tämän seurauksena Maisie jää isäpuolensa sir Clauden sekä kotiopettajiensa rouva Wixin ja neiti Overmoren hoidettavaksi.

Tutkin Maisien identiteetin kehittymistä teoksen aikana tarkastelemalla hänen elämänsä keskeisimpiä ihmissuhteita. Esille nousevat Maisien suhteet omiin vanhempiinsa, isäpuoleensa sekä kotiopettajiinsa. Tutkimuskysymykseni on, millä tavalla Maisien suhteet näihin henkilöihin vaikuttavat hänen identiteettinsä kehittymiseen. Maisie on alussa kuusivuotias lapsi ja kasvaa lukijan huomaamatta tarinan edetessä varhaisnuoruuden kynnykselle asti¹. *Mitä Maisie tiesi* (jatkossa *Maisie* tai MMT) ei kuvaa Maisien elämää aikana ennen avioeroa, joten on mahdollista sanoa, kuinka paljon avioero loppujen lopuksi vaikuttaa häneen. Keskitynkin työssäni siihen, millä tavalla Maisie kokee avioeron jälkeiset ajat, sekä millaisia vaikutuksia erolla on hänen identiteettinsä kehittymiseen. Nostan työssäni esille, mitkä seikat ja tapahtumat vaikuttavat merkittävästi hänen identiteettinsä muotoutumiseen. Identiteetin lisäksi tutkimukseni keskeisinä käsitteinä ovat myös lapsuus ja nuoruus.

Nimitän Maisietä työni otsikossa lapsifokaloijaksi, koska se tuo esille hänen positionsa teoksessa. Hän on lähtökohtaisesti lapsi verrattuna ympärillään oleviin henkilöihin, vaikka vanhe-

¹ James ei tuo tarkasti esille Maisien ikää teoksen lopussa, mutta Juliet Mitchell (1986, 205) päättelee Maisien olevan 13-vuotias, ja William Veeder (1990, 240) toteaa hänen saavuttavan lopuksi murrosiän.

neekin teoksen kuluessa. Maisie ei ole kuitenkaan minäkertoja, vaan tapahtumat kuvataan hänen näkökulmansa kautta. Fokalisoijana Maisien subjektiiviset kokemukset nousevat lukijan tietoisuuteen. Pam Morrisin (1997, 46) mukaan keskeiset naishahmot rakennetaan usein passiivisiksi suhteessa tapahtumiin. Tämä pätee myös Maisien kohdalla: lapsena ja varsinkin tyttönä hänellä ei ole juurikaan valtaa vaikuttaa tapahtumien kulkuun, jolloin hänen sisäinen maailmansa nousee esille kerronnassa. Henry James on maininnut, että valitsi päähenkilöksi tytön, koska tytössä korostuu enemmän tietoisuus kuin pojassa (ibid.). Työni otsikkona oleva lainaus ”hän oli yhä jonkun tytär” (MMT, 276) kuvastaa Maisien epävarmuutta omasta asemastaan henkilöiden välisissä suhteissa, mutta samalla se myös kertoo Maisien realistisesta tavasta ajatella olevansa vanhempiansa hylkäämisen jälkeen yhä osa jotakin suurempaa kokonaisuutta.

Tutkimusmetodinani käytän lähilukua, ja teoreettisena näkökulmanani on feministinen kirjallisuudentutkimus. Mielestäni feministisen tutkimuksen perspektiivi tuo tutkimukselleni kiinnostavan piirteen, koska kertomuksen keskiössä on vuosisadan vaihteessa elävä nuori tyttö. Lapsuuteen ja nuoruuteen keskittyminen nostaa esille aikalaiskontekstin vaikutukset tytön käsitykseen omasta itsestään sekä hänen identiteettinsä kehittymiseen. Omien havaintojen mukaan *Maisietä* ei myöskään ole kovinkaan paljon tutkittu viime vuosina, toisin kuin Jamesin muita teoksia, esimerkiksi *Naisen muotokuva* (*The Portrait of a Lady*, 1881), *The Turn of the Screw* (1898), *The Wings of the Dove* (1902) tai *The Golden Bowl* (1904).

Keskeisimpinä lähteinä olen käyttänyt Simone de Beauvoir'n teosta *Toinen sukupuoli II* (2011), Juliet Mitchellin teosta *Naisvallankumous* (1986), John C. McCloskeyn artikkelia ”What Maisie Knows: A Study of Childhood and Adolescence” (1965) sekä Tessa Hadleyn teosta *Henry James and the Imagination of Pleasure* (2002).

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

Tutkimukseni teoreettisena näkökulmana on feministinen kirjallisuudentutkimus, jonka avulla lähdän analysoimaan Maisien identiteetin kehittymistä. Luvussa 2.1 käyn läpi tutkimukseni keskeisimmät käsitteet, ja luvussa 2.2 kerron tarkemmin teoksen aikalaisteksteistä tuoden esille muun muassa tuolle ajalle tyypilliset perhepiirteet sekä sukupuolinormit.

Feministinen kirjallisuudentutkimus on lähtökohtaisesti sukupuolieron tuottamista². Sen feministisyys ei synny siitä, että sen kohteeksi valikoituu nainen tai sukupuolijärjestelmä, vaan siinä tuotetaan tietoa jostakin kirjallisuuden ilmiöistä, ja osoitetaan, miten kirjallisuus tuottaa merkityksiä sukupuolieron kautta. Tavoitteena on tuoda esille kirjallisuudessa ilmeneviä valtarakenteita ja analysoida niitä, sekä samalla kyseenalaistaa vallitsevia normeja ja patriarkaalisia malleja. (Rojola 2004, 26, 29.)

De Beauvoir kirjoittaa johdannossaan, että vaikka nyky naiset horjuttavat naisellisuuden myyttiä miesten valta ei ole häviämässä, koska sillä on vankka yhteiskunnallinen perusta. De Beauvoir haluaakin tuoda esille naisten perinteisen kohtalon tarkastelemisen: kuinka nainen kasvaa asemaansa ja kokee tilanteensa sekä maailman, jossa joutuu elämään. (de Beauvoir 2011, 15.)

2.1 Keskeisimmät käsitteet feminismin valossa: identiteetti, lapsuus, nuoruus

Tutkimukseni keskeisinä käsitteinä ovat identiteetti, lapsuus ja nuoruus. Identiteetin käsite on tutkimukseni ensisijainen osa, jonka ympärille Maisien lapsuus ja nuoruus rakentuvat. Ne kietoutuvat osaksi identiteettiä. Stuart Hallin mukaan identiteetti ymmärretään subjektinsa sisäisesti muodostuneeksi diskurssiksi, jonka tietyt muodot ja käytännöt ovat rakentuneet tietyissä historiallisissa ja institutionaalisissa paikoissa. Se on siis riippuvainen subjektinsa diskursiivisesti rakentuneesta positioista, jonka subjekti on velvollinen ottamaan itselleen ja samalla ”tietämään” olevansa sen representaatio. (Hall 2000, 17, 19.)

² Rojola painottaa, ettei tarkoita tässä sukupuolierolla pelkästään naisten ja miesten välisiä eroja, vaan myös naisten keskinäisiä ja sisäisiä eroja eli ns. radikaalia sukupuolieron teoriaa.

Hallin (2000, 16) mukaan identiteetin osana pidetään identifikaatiota, joka alkaa muodostua jostakin tavallisesta alkupisteestä tai toisten ihmisten kanssa jaetuista ominaispiirteistä. Jacques Lacan näkee identifikaation osana oman peiliteoriansa ("the mirror stage"), jonka mukaan subjektin muutos tapahtuu, kun hän hyväksyy lapsena peilikuvansa. Lapsi kopioi todellisuutta, johon kuuluu hänen oma kehonsa sekä ihmiset ja asiat hänen ympärillään. (Lacan 2000, 44–45.) Peilin kautta lapsi pystyy ensimmäistä kertaa tunnistamaan oman ehjän identiteettinsä, mutta samalla peili myös jakaa lapsen identiteetin kahtia hänen olemassaoloonsa sekä äidin ulkonäköön. Äiti ei peilaa lasta itseensä, vaan hän takaa lapselle peilikuvan, jonka äiti välittömästi läsnäolollaan suuntaa uudelleen. (Rose 2000, 51–52.) Peilivaihe ei ole kuitenkaan minkään alku vaan keskeytys, joka aloittaa eräänlaisen prosessin, jonka seurauksena löytyy seksuaalisesti eriytynyt subjekti (Hall 2000, 22).

Jacqueline Rose (2000, 60) kritisoi tällaista erottelua, koska sillä luodaan miehille oma yhteisö sulkemalla naiset sen ulkopuolelle. Judith Butler nostaa esille sukupuolen jakamisen kahtia biologiseen sukupuoleen ja sosiaaliseen eli kulttuurisesti rakennettuun sukupuoleen. Hänen mukaansa yleisesti ajatellaan, että yhtenäiset sukupuolinormit muodostavat yhtenäisiä identiteettejä. Käytännöt, joiden puitteissa tuotetaan kokonaisia yhtenäisiä identiteettejä yhtenäisten sukupuolinormien muotissa luovat ajatuksen oikeasta sukupuolesta. Tämä ajattelutapa puolestaan johtaa "feminiinisen" ja "maskuliinisen" erottamiseksi. Butler kuitenkin korostaa, että naiset eivät luo yhteistä identiteettiä. Sosiaalisen sukupuolen ei välttämättä tarvitse seurata biologista sukupuolta, mutta kulttuuriset muotit luovat paineita tietynlaisten sukupuoli-identiteettien muodostumiseen, eli toisin sanoen miesten ja naisten eriytymiseen. (Butler 2006, 50, 54, 68–69.) *Maisiessä* kulttuuriset normit nousevat vahvasti näkyviin, kun esillä ovat sukupuolien väliset eroavaisuudet: "Kysymyksen ydin oli se, ettei tyttö ollut poika: jos Maisie olisi ollut kova housuniekka kaveri, jonka kohtalo parhaassa tapauksessa oli kasvaa hulttioksi, Sir Claude olisi ollut tervetullut." (MMT, 276). Toisin sanoen teoksessa korostuu perinteinen käsitys siitä, että tytöiltä ja pojilta odotetaan erilaisia asioita.

Tutkielmani kaksi muuta keskeistä käsitettä ovat lapsuus ja nuoruus, jotka kietoutuvat osaksi identiteettiä. Karín Lesnik-Obersteinin mukaan lapsuus toimii länsimaisessa kulttuurissa muun muassa moraalin, tietoisuuden, kokemusten ja arvojen välittäjänä ja säilyttäjänä. Lapsuus nähdään olevan yhteydessä erinäisiin vastakohtiin, kuten viattomuuteen ja haluamiseen, kontrolloituna olemiseen ja kapinoimiseen, matkimiseen ja ainutlaatuisuuteen sekä seksuaaliseen ja

ilman seksuaalisuutta olemiseen. Lapsena ilmenevät käytökset, luonteenpiirteet ja ajatukset ovat osa lapsuuden kulttuurillista ja historiallista tuotantoa. (Lesnik-Oberstein 1998, 2, 5–6.)

”Ainoa salaperäinen puoli asiassa oli se upea kausi elämässä, josta aikuiset käyttivät nimitystä ’nuoruus’.” (MMT, 80), ajattelee Maisie teoksessa. John C. Colemanin ja Leo B. Hendryn mukaan nuoruus käsitetään ajaksi, jolloin ihminen kamppailee minuutensa muodostumisen kanssa ja yhdistelee valinnoistaan ehjän kokonaisuuden. Myös erilaiset ihmiset, jotka ovat tekemisissä nuoren kanssa, vaikuttavat häneen roolimallin tavoilla. Tärkeitä ovat myös minuuden toiminnot, hahmottamisen luotettavuus ja yhtenäinen identiteetti. Itsensä näkeminen erilaisista näkökulmista on avainasemassa nuoren ihmisen maailmankuvan muuttumisessa hänen varhaisnuoruudessaan. (Coleman & Hendry 1999, 52, 54.)

2.2 Teoksen aikalaistekstistä: 1800–1900-luvun vaihde

1800-luvusta käytetään myös nimitystä viktoriaaninen aika kuningatar Viktorian mukaan. Ajan yleisenä käsityksenä oli, että tytön ja naisen viattomuutta piti suojella, koska hänen luontonsa oli heikko. Käytännössä tämä tarkoitti lapsen, erityisesti tytön, alkavan seksuaalisuuden tukahduttamista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Utrio 1997, 26–28.) Keskiluokan keskuudessa vallitsi äärimmäisen tiukka seksuaalimoraali (Salmi 2002, 102). Koska nainen käsitettiin epäseksuaaliseksi, hänet nähtiin myös moraalisesti korkeammaksi olennoiksi. Tytön kuullen ei muun muassa puhuttu miesten ja naisten välisistä suhteista. Siksi viktoriaaninen aika oli myös valheiden aikaa: aikuiset valehtelivat lapsille, koska se nähtiin olevan heidän parhaaksi. Lapset oppivat varhain, että tietyistä asioista ei saanut puhua. Tietämättömyys ja viattomuus käsitettiin samaksi asiaksi, ja siksi lapsia ja nuoria suojeltiin valehtelemalla heille. (Utrio 1997, 28–31.)

Viktoriaanisessa perheessä vallitsi voimakas patriarkaalinen elämänmuoto, joka vahvisti miehen valtaa (Salmi 2002, 88). Isä näyttäytyi lapsille kahdella tavalla: hän oli sekä rakastava että pelottava ja etäinen. Isän teot koettiin ankarina, mutta oikeutettuina. Äiti oli isää enemmän mukana lasten arjessa: hänet koettiin turvalliseksi. Tästä huolimatta äidin rooli saatettiin nähdä myös kovana. Kotioloissa äiti saattoi käyttää valtaa lapsia kohtaan, eikä hän välttämättä huomioinut ollenkaan lastensa tunteita. (Utrio 1997, 238–241.)

Kuitenkin vuosisadan lopun lähestyessä oli havaittavissa murtumia patriarkalisuuteen sekä miehen ja naisen suhteiden uudelleenmäärittelyyn (Salmi 2002, 103). Samalla myös perheihanteet muuttuivat, ja yksilöiden oikeudet sekä perheenjäsenten vapaus lisääntyivät pikkuhiljaa. Tämä näkyi muun muassa siinä, että lapsilla ajateltiin olevan velvollisuuksien lisäksi myös oikeuksia, esimerkiksi tyttöjen oikeus saada koulutus. Tyttöjen ja naisten sivistyksen korostaminen muuttui yhä tärkeämmäksi vuosisadan loppupuolella. (Utrio 1997, 209–211.)

1800-luvun lopulla myös avioliiton luonne muuttui. Aiemmin avioliittoa oli pidetty pyhänä ja ikuisena, jonka seurauksena sen tuli perustua rakkaudelle. Tämän johdosta syntyi vaatimus, että rakkaudettomat avioliitot oli saatava purkaa. Avioerojen syntinä pitäminen heikkeni aiemmasta, mutta siitä huolimatta ne olivat edelleen harvinaisia ja paheksuttuja. (Utrio 1997, 213.)

3 VANHEMPIEN VAIKUTUKSET LAPSUUDEN IDENTITEETTIIN

Maisie on kuusivuotias, kun hänen vanhempansa eroavat. Hänen molemmat vanhemmat menevät kuitenkin nopeasti eron jälkeen uudestaan naimisiin, mikä sekoittaa Maisien elämää ennestään. Yhtäkkiä hänen kotiopettajanaan ollut neiti Overmore onkin rouva Beale, ja kouluhuoneen takanreunalla komeilee äidin uuden puolison sir Clauden valokuva. Uudeksi kotiopettajaksi palkataan vanha ja kokenut rouva Wix. Avioero ei kuitenkaan lievennä Maisien vanhempien välisiä kiistoja vaan päinvastoin tekee niistä entistä vahvempia: ”Itse asiassa he tunsivat olevansa enemmän naimisissa kuin konsanaan, koska avioliitto oli merkinnyt heille pääasiassa lakkaamatonta riitelemisen mahdollisuutta.” (MMT, 12).

Avioero on samalla myös käännekohta Maisien elämässä: ””Pikku olento parka!’ [...], ja nämä sanat olivat muistokirjoitus Maisien lapsuuden haudalla. Hänet oli jätetty kohtalonsa huomaan.” (MMT, 11.) Maisiella ei ole muuta vaihtoehtoa kuin sopeutua oikeuden määräämään järjestelyyn ja viettää puolet vuodesta aina toisen vanhempansa luona. Ulkoisesti kaiken pitäisi olla hyvin: onhan Maisiellä ”kaksi isää, kaksi äitiä ja kaksi kotia” (MMT, 96). Hän on kuitenkin kaikin tavoin alakynnessä tässä asetelmassa niin ikänsä kuin sukupuolensakin vuoksi. Hänen vanhempansa käyttävät häntä keskinäisen sodankäyntinsä välineenä:

Kenelle tahansa syrjästäkatsojalle oli selvää, että ainoa syy mikä hänellä oli kumpaankaan vanhempaansa oli se, että hän oli sopiva katkeruuden astia, syvä pieni posliinimalja, jossa voitiin sekoittaa syövyttäviä happoja. He eivät olleet halunneet häntä voidakseen tehdä hänelle jotain hyvää, vaan voidakseen käyttää hänen tiedotonta apuaan tehdessään toisilleen pahaa. Hänen tulisi palvella heidän vihaansa ja sinetöidä heidän kostonsa, [...] (MMT, 11.)

Maisie on teoksessa tarkkailijana. Hän on samaan aikaan ulkopuolinen, vaikka onkin tapahtumien keskipisteenä (Mitchell 1995, 203). Tilanteet ja ihmiset vaihtuvat hänen ympärillään, ja Maisie ymmärtää, ettei voi näennäisesti vaikuttaa asioihin. Maisien kasvamisen kannalta on kuitenkin tärkeää, että hän ymmärtää, etteivät kaikki ihmiset ja asiat hänen ympärillään ole kauniita ja voimakkaita (Hadley 2002, 40). Hän tiedostaa jo varhaisessa vaiheessa oman vahvuutensa lapsena vanhempiensa välisessä vihanpidossa. McCloskeyn (1965, 489) mukaan Maisie huomaa, että pystyy tekemään itsemääräytyneitä ja tarkoituksellisia valintoja:

Hänellä oli uusi tunne, vaaran tunne, jota vastaan ilmaantui parannuskeino: käsitys sisäisestä minästä, toisin sanoen salaamisesta. Vajavaisten viitteiden avulla mutta valtavasti henkeään ponnistellen hän pääsi selville siitä että kaikki oli pahaa siksi, että häntä oli käytetty pahan aikaansaamiseen. [...] Hän turmeli heidän huvinsa, mutta lisäsi itse asiassa omaansa. Hän näki yhä enemmän, hän näki liikaa. (MMT, 21.)

Maisien tietäminen koostuu miljöön havainnoimisesta ja alkavasta kyvystä luoda suoraviivaisia päättelyitä sekä vertailuja. Tämä on osa tunnepohjaista ja älykästä tietoisuutta. (McCloskey 1965, 488, 490.) Näin ollen Maisie ei ole niin viaton ja tietämätön kuin vanhemmat hänestä luulevat. Hän ottaa tietoisesti itselleen tarkkailijan roolin, jota pitää yllä koko teoksen ajan. Hän tietää, kuinka ”tyrmistyttävän hidasjärkinen” (MMT, 21) hän on vanhempiansa mielestä, mutta se onkin hänen tarkoituksensa. Hän ei halua antaa vanhemmilleen sitä tyydytystä, jonka he saavat, kun hän toimii viestinviejänä heidän keskinäisessä vihanpidossaan.

De Beauvoir’n mukaan naisen ominaisuutena on olla passiivinen eikä se määräydy pelkästään biologisesti. Jotta nainen voi miellyttää muita, hänen on muutettava itsensä objektiksi eli toiseksi ja luovuttava itsenäisyydestään. Se on hänen kohtalonsa, joka määrätään jo varhaisessa vaiheessa, ja jonka toteutumista edesauttavat kasvattajien toiminta sekä yhteiskunta. Ne luovat yhdessä kierteen, jonka seurauksena tytön ja naisen on entistä haastavampaa ajatella itseään subjektina, jos hän ei saa siihen tukea. Sen sijaan tyttöä ja naista kohdellaan kuin ”elävää nukkea”, jolla ei ole vapautta toimia niin kuin haluaa. (de Beauvoir 2011, 35–36.)

Maisien kohdalla passiivisena oleminen on sekä tahallista että pakollista. Tällä tavalla nousevat esille vuosisadan vaihteen patriarkaalisten arvojen vaikutukset Maisieen. Tyttönä hänet nähdään de Beauvoir’n sanoin ”toisena” ja kasvatetaan olemaan tietynlainen. Tämän johdosta Maisie ei osaa ajatella olevansa muuta. Hän omaksuu ympäröivässä kulttuurissaan ja ajassaan näkyvillä olevat sukupuolinormit ja käyttäytyy oman biologisen sukupuolensa mukaan. Tyttönä ja lapsena häntä kohdellaan kuin esinettä tai de Beauvoir’n ”elävää nukkea”, jota katsellaan ja arvostellaan:

Hänen kasvonsa olivat jollakin tavoin muuttuneet huomion herättäviksi: niitä nipistelivät alinomaan herrasmiehet, jotka kävivät hänen isänsä luona [...] toiset pitelivät häntä polvellaan rajusti tärisyttäen ja nipistellen hänen pohkeitaan, kunnes hän kirkui – hänen kirkumistaan ihailtiin kovasti – ja moittivat hänen sääriään hammastikuiksi. Sana painui hänen mieleensä ja muistutti tästä lähtien häntä siitä että hän oli vajavainen jossain sellaisessa mitä yleisesti vaadittiin. (MMT, 16.)

Samalla kuitenkin Maisien passiivisuus on hänellä eräänlainen vallankäytön väline. Olemalla hiljaa, tietämättömän oloinen ja alistuva Maisie pystyy samalla myös käsittelemään ympärillään tapahtuvia asioita sekä päättämään, mitä kaikkea hän tuo julki. Kiinnostavinta on kuitenkin se, että huolimatta miesten kohtelusta Maisie ei osaa ajatella miehiä pahoina tai ilkeinä, vaan päinvastoin julistaa pelkäävänsä naisia ja pitävänsä miehistä. Tämän johdattamana käsittelem seuraavissa alaluvuissa tarkemmin Maisien suhdetta hänen isäänsä ja äitiinsä.

3.1 Hallitseva isä

De Beauvoir kirjoittaa, että mitä pidemmällä lapsen kehitys on sitä paremmin hän ymmärtää miesten olevan korkeammassa asemassa. Tällainen sukupuolten välinen arvojärjestys ilmenee ensimmäiseksi perheen sisällä, missä isä näyttäytyy lapselle äidin rinnalla arvovaltaisena henkilönä. Isän valta ei tule kuitenkaan niin näkyvästi esille kuin äidin, mutta hänellä on silti perheessä ylin auktoriteetti. (de Beauvoir 2011, 44.)

Maisien tilanteessa hänellä ei ole ympärillään de Beauvoir'n tarkoittamaa yhtenäistä perhettä, johon pystyisi sijoittamaan perinteisellä tavalla isän, äidin ja lapsen luoman kokonaisuuden. Isä ei ole varsinaisesti kovinkaan paljoa osallisena Maisien elämässä, vaan lähtee lopulta Amerikkaan Kreivittären, eli uuden naisensa, kanssa ja hylkää Maisien. Maisie olisi halukas lähtemään mukaan, mutta isä taivuttelee hänet jäämään Englantiin. Maisie kuitenkin tajuaa isän pohjimmaisesta tarkoituksista jättämisen taustalla: ”Silloin lapsi ymmärsi juuri sen mitä isä halusi yhtä selvästi kuin tämä olisi sen sanonut – pahus vieköön: että Maisie jättäisi hänet kaikella kunnialla ilman että hän menettäisi mitään hyveestään ja uhrautuvaisuudestaan.” (MMT, 174.) Isä ei ajattele Maisien parasta hylätessään tämän Englantiin, vaan omaa mainettaan. Maisie ei kuitenkaan tuo esille tietoisuuttaan isän suunnitelman paljastumisesta vaan pysyy sen suhteen niin ikään passiivisena.

Maisien suhde isäänsä on monimutkainen ja lyhyt. Tästä huolimatta isä on Maisielle hänen kahdesta vanhemmastaan se tärkein henkilö: ”Enemmän kuin koskaan ennen Maisieta miellytti ajatus, että isä oli kaunis mies, suunnilleen äidin pituinen ja erikoisessa runsaasti koristellussa iltapuvussaan melkein yhtä loistava, mutta jotenkin vähemmän sotaisia ja pelottava kauneudessaan kuin äiti.” (MMT, 166).

Kuten aiemmin nousi esille, Maisie ei pelkää isäänsä, vaikka hän kohteleeekin Maisietä huonosti. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö isän sanoilla olisi vaikutusta Maisieen vaan päinvastoin: ”Hänen isänsä oli kerran nimittänyt häntä sydämettömäksi pikku pedoksi, ja nyt, vaikka häneen epäilemättä oli jäänyt arpi, hän oli niin kylmä ja jäykkä kuin isän kuvaus olisi pitänyt paikkaansa.” (MMT, 88). Maisie myös toteaa itsekseen, että ”tyttärellinen jousi” (MMT, 111) isää kohtaan on löystynyt. Tällä tavalla hän hyväksyy sen tosiasian, että isästä ei koskaan tulisi hänelle läheistä henkilöä, vaan heidän välillään olisi aina jonkinlainen kuilu. Tämän seurauksena Maisie luo ympärilleen suojamuurin kaikkea sitä kohtaan, mitä hän joutuu kokemaan isältään ja muilta ihmisiltä. Tämä on itsenäisen tietoisuuden muodostumisen jälkeen seuraavaksi merkittävin askel Maisien identiteetin kehityksessä. Suojamuurin myötä hän pystyy välttämään sanojen ja tekojen aiheuttamia kolhuja.

Huolimatta hänen ja isän välille muodostuneesta kuilusta Maisien kokemat tunteet isäänsä kohtaan ovat kuitenkin vilpittömät. Maisie on riippuvainen isästään: hänen rakkaudestaan ja rahoistaan. Isä puolestaan kokee Maisietä kohtaan omistamishalua. Hän näkee tytön hyödykkeenä, tavarana, jolta hän ei voi kuitenkaan saada sitä, mitä haluaa ja tarvitsee:

Kun Beale Farange sytytti savukkeen ja alkoi tupakoida puhaltaen savua Maisien kasvoihin, oli kuin hän olisi [...] saanut jonkinlaisen hämärän käsityksen siitä mitä hän tytössä omisti ja mitä tämä vielä pystyisi hänelle antamaan, jos – kirottua! – kaikki vain olisi ollut aivan toisin. Mutta se mitä Maisie pystyi hänelle antamaan, hänen iskiessään silmää savun läpi, oli yksinkertaisesti se mitä hän pystyi tältä saamaan. (MMT, 170.)

Isällä on valtaa Maisieen, ja hän tietää sen. Isä muun muassa päättää, milloin Maisie saa nähdä häntä. Puhaltamalla savua Maisien kasvoille hän samalla myös käyttää valtaansa. Maisie ei kuitenkaan osaa kyseenalaista tällaista vallankäyttöä, kunnes isän lähteminen ilman Maisietä on varmaa. Isän lähtöpäätös on Maisielle iso ja merkittävä asia. Hän tulee surulliseksi huolimatta kaikesta siitä, mitä hänen isänsä on hänestä ja hänelle sanonut tai tehnyt. Maisielle isän lähtö ja hänen jättämisensä on pelottava tilanne. Jopa niin hirveä, että hän saa rohkeutta sanoa isälleen vastaan:

Maisie murtui. Kaikki väistyi, kaikki muu paitsi kauhistus sen vuoksi, että kuulisi itsensä lopullisesti ilmaisevan jotain niin inhottavaa kuin suostumuksen tähän. Niinpä hän vain keräsi voimansa ja sanoi: – Siinä tapauksessa minä en voi hylätä sinua. (MMT, 179).

Maisien suojamuuri halkeaa, ja hän on hetken ajan henkisesti paljas. Isän reaktiossa korostuu mielipaha Maisieta kohtaan, mikä kuitenkin keskeytetään. Maisie kokoaa itsensä nopeasti, kun Kreivitär saapuu. Samalla Maisie luo ympärilleen jälleen kerran sen saman muurin, jolla hän suojaa itseään. Kreivittären saapuminen nostattaa Maisielle tuntemuksia, joita hän ei kuitenkaan tuo enää julki:

Voi ei, Maisie ei halunnut lähteä mihinkään *hänen* kanssaan, sillä hänen läsnäolonsa oli jo muutamassa hetkessä hävittänyt huoneen tekemän onnellisen vaikutelman ja lopettanut sen mielihyvän, jota hän oli hetken kokenut nähdessään Bealen hallitsevan tällaista hienoutta. [...] Tältä henkilöltä puuttui täysin se veto-voima, joka oli liittynyt kaikkiin Maisielle läheisiin ihmisiin, joiden piirissä hän oli kasvanut. (MMT, 181.)

Edellisestä katkelmasta huokuu Maisien kokemia kielteisiä tuntemuksia naista kohtaan. Hänen voisi sanoa olevan jopa mustasukkainen Kreivittärelle, koska isä ottaa hänet mukaan Amerikkaan eikä Maisieta. De Beauvoir kirjoittaa, että tytöt halusivat usein saada itselleen isänsä rakkauden, jonka vuoksi he ovat mustasukkaisia, herkkiä ja vaativia. Tyttöjen mukaan isä on ymmärretty väärin ja sen johdosta onneton. Isän vaimo ei ole tytön mielestä yhtä sopiva kumppani isälle kuin mitä hän itse voisi olla. (de Beauvoir 2011, 58.) Maisien tapauksessa hän kokee, ettei Kreivitär ole hyvä kumppani hänen isälleen. Varsinaista syytä Maisie ei tuo esille, mutta mahdollisesti Kreivittären tumma iho on yksi osatekijä siinä, miksi Maisie ei pidä hänestä.

3.2 Äidistä armolliseksi rouvaksi

Maisien suhde äitiinsä on täysin erilainen kuin hänen suhteensa isäänsä. Maisie ei välitä äidistään samalla tavalla kuin isästään. Hän ei osoita äitiään kohtaan lämpimiä tunteita, vaikka äiti on ajoittain hyvinkin miellyttävä Maisieta kohtaan. Kuitenkin äidin ailahteleva persoona ja nopeasti vaihtuvat tunnetilat luovat sen, ettei Maisie pysty kokemaan samoja tunteita äitiään kohtaan kuin isäänsä. Vaikka isä on hänelle ilkeä, hän on kuitenkin loppujen lopuksi rehellinen ja tasainen Maisien seurassa. Sen sijaan äidillä on naamio, joka aina tilanteen tullen vaihtuu silmänräpäyksessä. Maisie kokee äitinsä tämän takia ahdistavana taakkana itselleen:

Kun hän oli kasvanut isommaksi, kaikilla hänen keskusteluillaan ja koettelemuksillaan äidin kanssa oli näyttänyt olevan ennen muuta taipumus kestää pitkään,

mutta outoa kyllä pitemmät kuin yksikään keskustelu ennen olivat nämä minuutit jotka hänelle oli niin rauhallisesti ja miellyttävästi tarjottu suhteen selvittämiseksi. Ne teki pitkiksi hänen ahdistuksensa, hänen pelkonsa että tulisi jokin este tai pysähdys, tapahtuisi jokin armollisen rouvan kuuluisista äkkikäännöksistä. Hän pöyditti hengitystään ja odotti haluten vain myöntymällä vieraansa tarkoitukseen selviytyä vierailusta pian. (MMT, 203–204.)

Äiti muuttuu Maisielle vieraaksi. Maisien ja äidin viilenevistä väleistä kertoo myös se, että äitiä aletaan nimittämään armolliseksi rouvaksi teoksen kuluessa. Maisie ja äiti eivät löydä yhteistä säveltä, jonka myötä he voisivat rakentaa äidin ja tyttären välistä tiivistä suhdetta. Hetken ajan Maisien ja äidin välillä on jonkinlainen puheyhteys, mutta sekin lopulta murtuu: ”Siinä silmänräpäyksessä Maisie tunsu vain, että jokin oli yhtäkkiä katkenut ja heidän yhteytensä oli nyt poikki. Se ilmeni heti.” (MMT, 207). Äidin lähteminen ei herätä Maisiessa samanlaisia tunteita kuin hänen isänsä lähtö. Maisie ei tuo esille suruaan eikä iloaan, kun hänen äitinsä lopulta hylkää hänet puiston penkille. Sen sijaan Maisie käyttäytyy tyynesti ja päästää äidistään lopullisesti irti:

Hänen kadottuaan Maisie vajosi takaisin penkille ja jäi joksikin aikaa istumaan puiston syvenevään hämääseen tuijottaen äitinsä haamua. Jotenkin tämä haamu lakkasi olemasta hänen äitinsä ja muuttui hänen isäkseen, ja äidin äskeinen ilmoitus siitä, että isä olisi toivonut hänen kuolleen, häälyi ilmassa. Läsnaoleva haamu oli ääriiivoiltaan epämääräinen, mutta piti häntä yhä vallassaan, tuntui peittävän hänet. (MMT, 208–209.)

Isän hylkäys vaikuttaa edelleen Maisieen voimakkaasti. Katkelmassa näkyy se, kuinka Maisie on enemmän huolissaan äitinsä sanoista koskien hänen ja isän välistä suhdetta kuin siitä, että äiti jättää hänet lopullisesti. Äidin merkitys Maisielle jää tässä tilanteessa isän tärkeyden alle. Vaikka isän lähdöstä on kulunut jo tovi aikaa, hän on niin merkittävän iso osa Maisietä, että isän hahmo korvaa äidin hahmon hänen lähtiessään pois. Samalla se muistuttaa siitä, ettei Maisie ole unohtanut isäänsä tai tämän hylkäystä.

De Beauvoir puhuu äidin merkityksestä lapsen kasvatukselle. Äiti on tässä prosessissa ristiriitaisessa tilanteessa, koska hän näkee tytön samaan aikaan itsensä kaksoisolentona sekä toisena. Äidin tavoitteena on saada tyttö samaan kohtaloon, johon hänetkin on saatu. Se toimii samalla äidin oman naisellisuuden korostamisena että kostamisena. Tässä toiminnassa ilmenee yhteiskunnan merkitys tytön kasvattamisessa tiettyyn yhteisön hyväksymään muottiin. (de Beauvoir 2011, 36–37.)

Mitchellin mukaan Maisie on koko lapsuutensa ajan ollut peilinä muille. Tämän johdosta hänen äitinsä ei ole peilikuva Maisielle, ja Maisie ymmärtää sen. Juuri tämä piirre tekee hänestä varhaiskypsän. Maisie oppii itse olemaan olematta äitinsä kaltainen. (Mitchell 1995, 202, 204–205.) De Beauvoir'n mukaan äiti näyttäytyy tytön silmissä henkilönä, joka on kadottanut arvovaltansa. Äiti on se, joka aiheuttaa hankalia tilanteita, valittaa ja kärsii eikä kuitenkaan tee tilanteelleen mitään. Tästä syystä tyttö ei halua muistuttaa äitiään, vaan alkaa ihaillemaan jotakin toista lähipiirinsä naishenkilöä, esimerkiksi kotiopettajaa. (de Beauvoir 2011, 55.) Tämä pätee myös Maisien kohdalla: ”Hän jäljitteli äitinsä terävyyttä, mutta oli jälkeen päin kovin häpeissä, terävyyden vai matkimisen vuoksi, se ei ollut hänelle oikein selvää.” (MMT, 39). Maisie tiedostaa, ettei halua olla samanlainen kuin äitinsä, vaikka ei vielä tiedäkään, millaiseksi ihmiseksi hän haluaa loppujen lopuksi tulla. Palaan Maisien ja hänen kotiopettajiinsa tarkemmin luvussa 5.

Maisien lähipiirillä on kuitenkin jonkinlainen vaikutus Maisieen. McCloskey tuo esille, että mitä vanhemmaksi Maisie kasvaa sitä enemmän hänestä tulee sukunimensä mukaisesti Farnage, koska se on ainoa malli, jonka hän on saanut. Maisien ympärillä ei ole ketään muuta kuin vain aikuisia ihmisiä. Hän ei ole ollenkaan kontaktissa toisiin lapsiin eikä muuhunkaan sosiaaliseen elämään. (McCloskey 1965, 485–486, 509.) Tällä on vaikutusta hänen varhaiseen kypsymiseensä, koska ainoa ihmisenä olemisen malli hänelle ovat hänen lähipiirinsä ihmiset. Täähän tulee kuitenkin muutos, kun Maisie pääsee sir Clauden kanssa Ranskaan. Kerron sir Clauden ja Ranskan matkan merkityksestä Maisieen tarkemmin seuraavassa luvussa.

4 SIR CLAUDE JA NUORUUDEN ENSIASKELEET

Sir Claude on Maisien äidin uusi aviomies ja näin ollen virallisesti Maisien isäpuoli. Hänen ja Maisien välinen suhde on vaikeasti määriteltävä: onko hän Maisielle lopulta isäpuoli, toveri vai peräti rakastettu? Alusta lähtien hänen valokuvansa kouluhuoneen takanreunalla hurmaa Maisien. Tämän lisäksi sir Clauden päällisin puolin reilu käytös Maisieta kohtaan tekee häneen suuren vaikutuksen:

Ymmärrähän, että jos sinä autat minua, minäkin autan sinua, hän [sir Claude] päätti puheensa miellyttävään veljelliseen, tasa-arvoiseen eikä hiukkaakaan isälliseen sävyyn, joka sai aikaan sen, että lapsi oli valmis mihin tahansa hänen puolestaan ja jonka suurenmoisuus ei niinkään ollut petollisessa alentuvaisuudessa Maisien ikää kohtaan kuin todellisessa välinpitämättömyydessä sen suhteen, (MMT, 79).

Sir Clauden suhtautuminen Maisieen on erilaista verrattuna Maisien aiemmin kokemaan jatkuvaan vähättelyyn ja haukkumiseen, kuten ”isän itsensä innoittamin sanoin hän ilmoitti, että isä menisi mieluummin hirteen kuin ottaisi hänet taaskin taakakseen.” (MMT, 96). Maisien äiti muun muassa sanoo Maisielle viimeisiksi sanoiksi ennen lähtöään, että Maisie on ”kamalan surkea sääliittävä pikku otus” (MMT, 208). Vanhempien alentava suhtautuminen Maisieen muuttaa hänet aiemmin esille nousseeksi passiiviseksi henkilöksi.

Sen sijaan sir Clauden seura muuttaa Maisietä. Hän on aluksi lapsenomainen, mutta saavuttaa lopulta aktiivisen roolin, joka erottaa hänen orastavan nuoruutensa lapsuudesta (McCloskey 1965, 502). Nuoruuden roolin omaksumista edesauttaa sir Clauden erilainen suhtautuminen Maisieen huolimatta hänen nuoresta iästään. Maisie kokee tämän tärkeäksi, mikä nouseekin esille edellisestä lainauksesta. Sir Clauden seura tekee Maisiestä enemmän aktiivisemmän, ja Maisie alkaa omaksua enemmän nuoruuteen ja aikuisuuteen liittyviä tapoja erityisesti silloin, kun he ovat Ranskassa. Yhdessä he muun muassa polttavat tupakkaa ja juovat likööriä, ja Maisie oppii lopulta myös ranskan kielen. Ranskassa sir Claude kohtelee häntä kuin nuorta naista:

[A]ulassa sir Claude ilahdutti tytärpuoltaan ystävällisellä eleellä, joita hänen synnynäisesti vilkas luonteenlaatunsa tuotti ylenmäärin: – Salliiko neiti Farange että tarjoan käsivarteni? Neiti Farange ei ollut koko elämässään sallinut mitään niin autuaan onnellisena; tämä hänen kirkas ylenpalttinen onnellisuutensa kantoi heitä

molempia heidän pitopöytänsä kohti. [...] Maisie virkkoi ensi kertaa päivälliselle pyydetyn nuoren naisen sävyyn toverillisen lausahduksen (MMT, 209.)

Katkelmasta huokuu, kuinka Maisie viihtyy sir Clauden seurassa ja on otettu hänen saamastaan kohtelusta. Matka Ranskaan on hänelle unelmien täyttymys ja samalla ensimmäinen askel hänen nuoruusaikansa identiteetin kukoistukselle (McCloskey 1965, 500). Ranska ja ranskalaisuus ovat alusta asti mukana Maisien elämässä. Maisie oppii itsestään leikkimällä ranskalaisella nukellaan Lisettellä (Mitchell 1986, 202). Tällä tavalla hän identifioi itseään nukkeen ja katselee omaa toimintaansa ulkoa päin. Nukke on osa hänen lapsuuttaan ja edustaa samalla Maisien tulevaisuutta. Ranskassa Maisie ottaa ensiaskeleitaan nuorena naisena olemisessa, ja samalla hän myös löytää suuren palasen itseään:

[Maisie] tunsikin kutsumuksensa: hänen kutsumuksensa oli nähdä maailmaa ja väristä kuvien tuottamasta ilosta. Viidessä minuutissa hän oli varttunut vanhemmaksi, ja heidän ehtiessään perille hotelliin hän oli ranskalaisissa laitoksissa ja tavoissa kokenut paljon hengenheimolaisuutta, monia sanomia. [...] Boulognessa tuntui heti paikalla siltä, että vaikka hänellä ehkä vieläkin oli liiallisuutta, epäröivää heilahtelua ei enää ollut: hän tunsikin ja tunnisti asioita, hän ymmärsi, ihaili ja omaksui, hän tunsikin sopeutuvansa kaikkeen ja ojentavansa kätensä oikealla ja vasemmalle ottamaan elämyksiä, jotka yksinkertaisesti olivat olleet häntä odottamassa. (MMT, 213–214.)

Ranskassa Maisien identiteetti vahvistuu. Hänen itsevarmuutensa kasvaa, ja hän saa nähdä ja kokea asioita, jotka olisivat Englannissa jääneet näkemättä ja kokematta. Samalla hänen lapsuutensa rajoittunut maailmankuva laajenee uusiin mittasuhteisiin. Maisie havainnoi ympäristöään uusin silmin nähden asioita, joita hän ei ole aiemmin voinut nähdä.

Ranskassa Maisielle myös tarjoutuu tilaisuus karata sir Clauden kanssa Boulognesta Pariisiin. Vaikka sir Claude ja Maisie lähentyvät teoksen aikana ja heidän suhteestaan on havaittavissa hienovaraista rakastumista, heidän välillään pysyy kuitenkin tietynlainen soveliaisuuden raja, jota kumpikaan ei ylitä. Mitchell (1986, 193) jopa kritisoi väitettä, että Maisien ehdotuksessa karata yhdessä sir Clauden kanssa olisi pohjimmiltaan seksuaalinen. Tämä ei kuitenkaan sulje pois sitä totuutta, että Maisien kiintymys sir Claudeen on syvempi kuin sir Clauden kiintymys Maisieen:

Vielä sittenkään, kun [sir Claude] oli sulkenut oven ulkopuolelta ja antanut miehelle osoitteen, hän ei luonut Maisieen lähtökatsetta. Heille ei vielä koskaan ollut

tapahtunut mitään tämän kaltaista, mutta se ei kyennyt vähentämään Maisien rakkautta häntä kohtaan, joten hän ei ainoastaan kestänyt tätä vaan piti sen hyvänä. (MMT, 149.)

De Beauvoir'n mukaan periaatteessa jokaisella miehellä on miehekästä vaikutusvaltaa. Se ilmenee erityisesti silloin, kun tyttö ei koe saavansa tarpeeksi rakkautta ja arvostusta osakseen. Tällöin hän saattaa päätyä etsimään kunnioitusta toisaalta muiden miesten keskuudesta. (de Beauvoir 2011, 45.) Sir Claude näkee Maisien todelliset tunteet häntä kohtaan: ”Hän kohtasi älykkään pienen holhokkinsa katseen, jossa oli enemmän kuin tyttären kiintymystä.” (MMT, 242). Sir Claude ei ole Maisielle isän korvike, eikä Maisiekään koe häntä sellaisena. Hän on Maisielle lapsuusajan toveri, josta Maisie lopulta kasvaa erilleen. (Mitchell 1986, 208, 210). Maisie päästää sir Claudesta lopullisesti irti, kun hän ymmärtää Ranskassa ollessaan, että sir Claude ja rouva Beale muodostavat parin. On realistista, että Maisie lopulta tunnustaa itselleen, ettei hänen viattomalle leikkiromanssilleen ole tilaa aikuisten tunteiden keskellä (Hadley 2002, 49). Maisien lapsuuden naiiviuden väistyminen merkitsee aikuisuuden vääjäämätöntä saavuttamista.

McCloskeyn (1965, 500) mukaa Maisie saavuttaa lapsuutensa lopulla psyykkisen kokonaisuuden sekä henkisen itsenäisyyden. Tämä näkyy erityisesti siinä, että Maisie osaa lopulta päättää itselleen parhaan mahdollisen vaihtoehdon eikä jää Ranskaan. Ranska on murrosiän ja seksuaalisuuden metafora samalla, kun Englanti ilmentää aikuisuutta (Veeder 1990, 241) sekä lapsuutta. Maisien täytyy valita, jääkö hän Ranskaan sir Clauden ja rouva Bealen kanssa ja päästää rouva Wixin menemään, vai palaako hän takaisin Englantiin rouva Wixin kanssa. Maisie päättää, ettei jää Ranskaan vaan palaa lapsuusaikansa Englantiin odottamaan aikuisuutta.

Maisie hylkää sir Clauden ja rouva Bealen, kuten hänen omat vanhemmat hylkäsivät hänet, ja Maisien hahmosta tulee näin ollen täysi ympyrä. Samalla hänen rakkautensa sir Claudea kohtaan muuttuu itsensä rakastamiseksi. (McCloskey 1965, 500, 509.) Tämä näkyy tilanteessa, jossa Maisie on keskellä sir Clauden, rouva Bealen ja rouva Wixin välistä taistelua siitä, kuka saa Maisien pään kääntymään. Maisien omana ehtona on, että jos sir Claude luopuu rouva Bealesta, hän jää Ranskaan:

Nyt kun suuri hetki on tullut, se jotenkin olikin vähemmän paha kuin Maisie oli luullut. Lasta auttoi se, että hän tiesi mitä halusi, Kaikki oppiminen oppimisen jälkeen oli vihdoinkin saanut hänet sen käsittämään; niinpä epäröinti, jota hän hetken osoitti, johtui vain halusta olla kiltti. Kaikki hämmennys oli mennyt sen tien tai

ainakin hyvää vauhtia menossa. Lopulta hän vastasi: – Suostutteko te luopumaan hänestä? Suostutteko? (MMT, 324.)

Kilttinä oleminen tarkoittaa Maisielle passiivisena olemista. Lopulta hän kuitenkin kasvaa tästä vuosia kestäneestä roolistaan ulos ja pystyy olemaan tarpeeksi rohkea sanoakseen, mitä haluaa. Vanhempiensa avioeron aikana häneltä ei kysytä mielipidettä järjestelyihin, vaan hänet pakotetaan oikeuden määräämään muottiin. Äiti- ja isäpuolensa välisessä kiistassa Maisie on vaarassa mukautua taas muiden tahtoon, mutta tällä kertaa hän osaa kyseenalaistaa roolinsa: ”hänenstä alkoi tuntua, että hän esitti passiivista osaa oikeustapauksessa, jossa jokin oli törkeällä tavalla korvattu jollain aivan muulla.” (MMT, 275).

Sir Clauden tapaaminen on ratkaisevaa Maisien identiteetin kehityksen kannalta. Ilman sir Claudea Maisie ei pystyisi saavuttamaan samanlaista itsenäisyyttä päätöksenteoissa tai ymmärtämään omaa naiivia ajattelutapaansa miesten ja naisten välisistä suhteista. Sir Clauden ja rouva Bealen välisen suhteen myötä Maisie myös ymmärtää, mitä on moraalit. Palaan tähän tarkemmin seuraavassa luvussa.

5 KOTIOPETTAJALTA KOULUTUSTA JA TURVAA

Vuosisadan vaihteen romaaneissa lapset eivät ole ainoita, joita tarkastellaan, vaan myös aikuiset, jotka ovat vastuussa lasten initiaatiosta, ovat keskeisessä asemassa (Hadley 2002, 41). Maisien ensimmäisenä kotiopettajana on neiti Overmore. Hän menee kuitenkin naimisiin Maisien isän kanssa, ja muuttuu avioliiton myötä rouva Bealeksi ja näin ollen Maisien äitipuoleksi³. Tämän takia hän ei saa asua enää Maisien äidin luona, joten Maisien uudeksi kotiopettajaksi palkataan rouva Wix. Seuraavissa alaluvuissa käsitelen tarkemmin Maisien suhdetta kahteen kotiopettajaansa. He kumpikin merkitsevät Maisielle koulutusta. Neiti Overmoren ja rouva Wixin suurimpana erona on heidän melko suuri ikäero. Neiti Overmore edustaa nuoruutta ja monipuolisuutta, kun taas rouva Wix on vanha, mutta kokenut opettaja.

5.1 Neiti Overmore / Rouva Beale

Maisie kokee neiti Overmoren opetuksen sisällöllisesti rikkaampana ja monipuolisena. Neiti Overmore myös tekee Maisieen heti alussa vaikutuksen nätilä ulkomuodollaan ja hillityllä käytöksellään. Maisie tuo oman ihastuneisuutensa häntä kohtaan selvästi esille:

– Minusta te olette ihana, hän sanoi usein kotiopettajalleen, sillä äitikään, joka hänkin oli viehättävä, ei pidellyt haarukkaa niin sievästi. Tämä entistä hienommin esiintyvän olennon Maisie liitti mielessään siihen, että hän itse nyt oli tulossa 'isoksi' samalla kun luonnollisesti tiesi, että lastenhuoneessa toimivat kotiopettajattaret olivat vain sellaisia pikku tyttöjä varten, jotka kuitenkin, niin kuin hän sanoi, eivät olleet 'todella' pieniä. (MMT, 22.)

Neiti Overmoren huoliteltu ulkonäkö sekä hyvät käytöstavat luovat Maisielle käsityksen nuoren naisen vaatimuksista. Maisie kokee olevansa välivaiheessa: hän ei ole tarpeeksi iso, mutta on kuitenkin liian iso olemaan "todella" pieni. Neiti Overmore myös syrjäyttää Maisien oman äidin toimiessaan Maisien varhaisena esikuvana aikuiseksi kasvamisessa. Neiti Overmoresta tulee myös Maisielle läheinen henkilö, mikä näkyy muun muassa siinä, että Maisie kokee olevansa osa neiti Overmoren perhettä: "[hän] oli tuntenut kuuluvansa perheeseen, jota 'yksi seitsemästä'

³ Käytän neiti Overmoresta rinnakkain myös nimitystä rouva Beale

oli hänelle kuvannut.” (MMT, 30). ”[Y]ksi seitsemästä” viittaa neiti Overmoren olevan osa seitsemän sisaruksen joukkoa.

Maisie ymmärtää, että hänen vanhempansa seurustelevat ihmisten kanssa, joiden kanssa he eivät ole naimisissa. Hän tietää, että hänen läsnäolonsa tekee neiti Overmoren ja isän suhteesta soveliaan, koska neiti Overmore on hänen opettajansa. (McCloskey 1965, 489.):

[J]uuri sinä [Maisie] teet tästä asiasta erilaisen ja pidät meidät säädyllisten kirjoissa. [...] Koska hän oli kasvanut hyvin tietoisena säädyllisyyden vaihtoehdosta, hän tunsi että hänen kotiopettajattarellaan ja isällään oli painava syy olla matkimatta sellaista irrallisuutta. (MMT, 44.)

McCloskey (1965, 492) tuo esille, että neiti Overmoren rooli Maisien elämässä muuttuu avioliiton myötä, eikä hän enää ole samalla tavalla Maisien kotiopettaja, vaan hän omaksuu äitipuolen roolin. Maisielle neiti Overmoren roolin vaihtuminen aiheuttaa aluksi hämmästyä: ”Neiti Overmoren hohde kävi yhä hilpeämmäksi ja samassa Maisie tajusi tavattoman hämmentävän seikan: hänen ’hieno’ kotiopettajattarensa oli morsian.” (MMT, 54). Maisielle tämä ei kuitenkaan loppujen lopuksi merkitse muuta kuin neiti Overmoren kutsumista rouva Bealeksi. Suurimman muutoksen kotiopettajan ja isän avioliitto aiheuttaa Maisien opiskelussa:

Ollessaan Maisien isän vaimo hän ei ollut kotiopettajatar, ja kun tämä vaatimaton virka aikaisemmin oli teoriassa perustellut hänen läsnäolonsa, hänellä oli nyt asema, joka ei kaivannut mitään teorioita ja jolla ei ollut tekemistä minkäänlaisen palvelemisen kanssa. Tätä hän oli tarkoittanut vihjaillessaan Maisien kouluun lähettämistä: hänen pikku toverinsa ei enää ollut tarpeellinen kotona pienen duennan osassa (MMT, 57.)

Kuten luvussa 2.2 nousee esille, vuosisadan vaihteessa tyttöjen oikeutena pidettiin heidän koulutuksensa saamista. Koska rouva Wix ei saa tulla Maisien isän luokse eikä rouva Beale ole enää hänen kotiopettajansa, Maisie menettää isänsä luona asuessaan ainoan oikeutensa, joka hänellä on: uuden oppimisen. Ilman koulua ja koulutusta Maisiella ei ole paikkaa kotona, vaan hän on tarpeeton. Maisie on aiemmin omaksunut osaksi identiteettiään oppijana olemisen, ja on kokenut opiskelun mielekkäänä puuhana. Koulun puute luo Maisielle henkisen tyhjyyden tilan, jota on vaikea täyttää millään muulla:

Tämä suuri tyhjiys sai Maisien päivät tuntumaan jonkinlaiselta tilapäisololta, jossa edes ranskalaisesta Lisettestä ei ollut mitään apua; se oli olotila johon sisältyi leikkien loppumista, vastaamattomia kysymyksiä ja kaarteiden pelkoa ja jonka

aikana hän enimmäkseen riippui yläkerran kaiteen äärellä odottamassa että muutos tapahtuisi ovikellon soidessa. (MMT, 58.)

Syy, miksi Maisietä ei voi lähettää kouluun, on hänen isänsä rahan puute. Tässä erityisesti korostuu hänen riippuvuutensa isästään sekä isän valta Maisietä kohtaan. Ratkaisuna opetuksen puutteeseen tulee sir Claude, jonka ansiosta Maisie pääsee lopulta jatkamaan opintojaan. Koulun käynnin jatkamisella on huomattava vaikutus Maisieen. Maisie kokee vahvaa opiskelun ja uuden oppimisen riemua, kun hän pääsee rouva Bealen kanssa oppitunneille: ”[Maisie], joka oli ollut valmiina aamuvarhaisesta, oli melkein hypätä yläkerran kaiteen yli vastatessaan, ja he pyyhälsivät yhdessä ulos oppia saamaan” (MMT, 156). Yhteisten opintojen myötä rouva Beale ja Maisie lähentyvät, jopa niin vahvasti, että Maisie ajoittain unohtaa rouva Wixin. Heidän luoma yhteisöllisyys kuitenkin kaikkoo viimeistään teoksen loppuvaiheilla, kun Maisie jättää rouva Bealen ja sir Clauden Ranskaan.

5.2 Rouva Wix

Rouva Wix edustaa Maisielle myös koulutusta. Rouva Wixin tietomäärä ei ole yhtä runsas, mutta hän tekee kuitenkin vaikutuksen pitkän elämänsä aikana oppimiensa tarinoiden avulla. Kouluhuone merkitsee rouva Wixille turvasatamaa silloin, kun hän on riidoissa Maisien äidin kanssa ja pelkää saavansa potkut kotiopettajan toimestaan: ” – heillä olisi varma jalansija kouluhuoneessa. Heidät saataisiin sieltä pois vain väkisin.” (MMT, 97.) Mainitsin edellisessä luvussa Maisien oppija-identiteetin, ja kuinka hän menettää paikkansa ilman opetusta. Kouluhuone edustaa konkreettisesti Maisielle hänen oikeuttaan opiskella ja oppia uutta. Kouluhuoneen turvallisuus voidaan tulkita olevan allegoriana koulutuksen turvallisuudelle Maisien tulevaisuuden kannalta, koska vuosisadan lopulla sivistynyt nainen on aina parempi kuin ei-sivistynyt.

Rouva Wixin ensivaikutelma Maisielle on ”kauhistuttava” (MMT, 29), kuten Maisie sitä kuvailee. Huolimatta Maisien kokemasta pelottavasta tunteesta rouva Wixiä kohtaan heidän keskinäisestä suhteestaan tulee kuitenkin varsin pian tiivis ja tärkeä Maisielle. Jopa niin tärkeä, että se ylittää neiti Overmoren tai isän:

[Rouva Wixistä] jollakin tavoin kaikessa köyhyydessään ja rumuudessaan huokui henkilökohtainen rauhoittava turvallisuus. Hän tuntui turvallisemmalta kuin kukaan muu maailmassa, turvallisemmalta kuin isä, äiti tai tuo kaarevakulmainen rouva, ja myöskin turvallisemmalta kuin neiti Overmore, vaikka ei ollutkaan yhtä kaunis, (MMT, 31–32.)

Rouva Wix luo Maisielle ainoana lähimpiin ihmisiin turvaa, joka myös jollain tavalla sinetöi heidän tiiviin suhteensa. Tämä luo erikoisen kontrastin siihen, kuinka Maisie alun perin on suo- raan tuonut esille, kuinka hän pelkää eniten naisia. Rouva Wix korvaa rumuutensa ja köyhyy- tensä yksityiskohtaisilla romanttisilla tarinoillaan, joilla luo Maisielle kuvitelman ihmeellisestä elämästä (Mitchell 1986, 213):

Hän pakeni mielikuvituksen lujalle maaperälle, jonka halki kiemurteli totuuden sininen joki. Hän osasi joukoittain tarinoita, joista useimmat olivat hänen luke- mistaan romaaneista. Hän kertoi niitä muistin koskaan pettämättä ja esittäen val- tavan määrän yksityiskohtia, jotka tuottivat Maisielle iloa. Kaikki ne koskettelivat rakkautta ja kauneutta, kreivittäriä ja ilkeyttä. Itse asiassa hänen keskustelunsa oli loputonta kertomista, suuri romanttinen puutarha, josta yhtäkkiä avautui näkymiä hänen omaan elämäänsä ja jossa pulppusivat kodikkuuden lähteet. (MMT, 33.)

Mitchellin (1986, 212) mukaan rouva Wix on Maisielle ”omistava äiti”, ja Maisie tiedostaa tämän ja tuo sen esille liioitelluissa metaforissaan, esimerkiksi: ”Hän oli ollut turvassa rouva Wixin olemuksen kätköissä niin kuin hammas hänen kitalaessaan, ja hänen poisto-operaationsa olisi todellakin vaatinut kloroformia. (MMT, 34). Myös Maisien kokema side rouva Wixin kuolleeseen tyttäreeseen kertoo Mitchellin (ibid.) mukaan siitä, kuinka rouva Wix yrittää omistaa Maisien ottaakseen hänet osaksi omaa rikkoutunutta perhettään: ”Niinpä Maisie oli tavattoman lyhyessä ajassa eläytynyt pienen kuolleen Clara Matildan kuvaan. [...] – Hän on sinun pieni kuollut siskosi, rouva Wix sanoi lopulta, ja uteliaisuudesta ja säälistä väristen Maisie siitä het- kestä lähtien hyväksyi omistukseensa tämän pienen uhratun olennon.” (MMT, 30.) Mitchellin näkemys on, että James ironisoi *Maisiessä* turvallisuutta luodessaan asettelun, jossa rouva Wix näyttäytyy persoonattomana henkilönä: hän on yhtä ”turvallinen” kuin kuollut Clara Matilda. Lisäksi rouva Wixin turvallisuutta lisää myös se, että hänen kuvitelmansa eivät kumoa mitään, vaan vahvistavat niitä, jolloin hän on lujasti osa maailmaa. (Mitchell 1986, 213–214.)

Oma tulkintani kuitenkin on, että Maisie kokee turvallisemmaksi kuulua osaksi jotakin suurem- paa kokonaisuutta, kun hänen oma perheensä on kerran hajonnut ja muotoutunut uudestaan kahdeksi uudeksi perheeksi, jotka myös hajoavat. Tällä tavalla hän kokee olevansa osa jotakin

pysyvämpää, joka säilyy hänen ajatuksissaan. Puollan Mitchellin näkemystä rouva Wixin omistavuudesta ja Maisien tietoisuudesta tätä piirrettä kohtaan. Maisien hampaanpoistometafora heidän keskinäisestä suhteestaan kuvastaa Maisien kokemaa ahdistusta muuttamisesta taas puoleksi vuodeksi toiseen paikkaan asumaan.

Rouva Wix on lopulta ainoa henkilö, joka pysyy Maisien rinnalla muiden kadotessa hänen elämästään, kuten vanhempien, rouva Bealen tai sir Clauden. Mitchellin (1986, 212) mukaan tämä on ennustettavissa jo teoksen alussa, kun rouva Wix esitellään Maisielle: ”Rouva Wix tarttui Maisien kädestä, ja tästä tuntui seuraavana päivänä ettei hän ikinä päästäisi otettaan irti.” (MMT, 29). Rouva Wixin positio kotiopettajana näkyy myös hänen vaikutuksessaan Maisieen, kun Maisie toteaa: ”– Minusta te olette tehnyt aika paljon saadaksenne minusta kummallisen.” (MMT, 282). Rouva Wixillä on niin ikään vaikutusta Maisien päätökseen, jäädäkö Ranskaan vai palatako Englantiin. Maisielle tilanne näyttäytyy ratkaisemattomalta tehtävältä, johon hän tarvitsee kotiopettajansa apua:

Päätöksen merkitys kasvoi nyt hänen mielessään suuremmaksi, koska hän oli saanut tietää, että se riippui kokonaan hänestä itsestään. Hänen valintansa, [...] tuntui hänestä sen vuoksi kuin mahdottomalta laskutehtävältä kivitaululla, [...] Hänen oli tavattava rouva Wix ennen kuin hän pystyi suorittamaan tämän laskutehtävänsä; sen vuoksi tulikoe oli sitä kauempana, mitä pitemmälle hän tämän tapoamisen lykkäsi. (MMT, 310.)

Rouva Wix heijastaa arvokasta ja kypsää traditiota (Hadley 2002, 41). Hän edustaa Maisielle moraalia: ”Maisie muisti hämärästi: – Minun moraalitajuni? – Niin, sinun moraalitajusi. Enkö minä sentään, loppujen lopuksi, saanut sitä esiin?” (MMT, 321.) Rouva Wixin moraalin korostaminen nousee esille Maisien lopullisen päätöksen aikana. Maisien varhaiskypsäksi kasvaminen Ranskan-matkan aikana edellyttää hänen moraalitajunsa kehittymistä oman itsensä vuoksi:

- No niin, rouva Wix sanoi, käsität kai ettei kukaan ole niin vapaa että voisi tehdä rikoksen.
- Rikoksen! – Lapsen oli pakko toistaa sana, jonka toinen oli sanonut niin kummalliseen sävyyn.
- Sinä tekisit yhtä suuren rikoksen kuin he itse – samoin kuin minäkin –, jos hyväksyisimme heidän moraalittomuutensa meidän läsnäollessamme. (MMT, 249.)

Rouva Wix tuo suoraan esille, ettei Ranskaan jääminen olisi Maisielle moraalisesti sopivaa. Se tarkoittaisi, että Maisie joutuisi elämään isäpuolensa ja äitipuolensa kanssa yhdessä, vaikka he eivät olekaan naimisissa toistensa kanssa. McCloskey tuo esille rouva Wixin moraalisuuden ja

Maisien kasvamisen varhaiskypsäksi, sekä tämän keskinäisen ristiriitaisuuden. Rouva Wix on oikeudenmukainen, mutta kliseisen siveellinen, ja hänen moraalitajunsa on liioiteltua. Miksi juuri hän päätyy ohjaamaan Maisieta ymmärtämään miesten ja naisten välisiä suhteita? (McCloskey 1965, 491.)

McCloskey ei anna kysymykselleen vastausta. Näkemykseni tähän on, että rouva Wix kokee kotiopettajana velvollisuudekseen valistaa Maisieta siveettömästä käytöksestä. Hadley nostaa esille, että *Maisiessä* ilmenevä siirtymävaihe on sijoitettu ratkaisevasti seksuaalisen initiaation ympärille. Siinä näkyvä aikuisten puoli esitetään kavalana maana eli Ranskana, ja viattomuus näytetään epäseksuaalisena lapsena. (Hadley 2002, 46.) Tässä asetelmassa korostuu erityisesti 1800-luvun ajatus tietämättömyyden ja viattomuuden yhteenliittymisestä. Maisien kannalta rouva Wix näyttäytyy ihmisenä, jolla on auktoriteettia ja kokemusta elämästä. Näin ollen Maisie on lapsena ja oppilaana hänen voimakkaan olemuksensa rinnalla alakynnessä, vaikka omak-suukin itsenäistä toimimista ja ajattelua. Rouva Wixin ja Maisien välinen suhde on oiva esimerkki siitä, kuinka suuri vaikutus kotiopettajalla on lopulta nuoreen tyttöön ja tämän elämän kulkuun.

6 PÄÄTÄNTÖ

Edellä olen käsitellyt Henry Jamesin teosta *Mitä Maisie tiesi*, ja siinä esiintyvän lapsifokalisoidun identiteetin kehittymistä teoksen aikana. Näkökulmanani olen käyttänyt feminististä kirjallisuudentutkimusta, ja metodinani on lähiluku. Tutkimukseni keskiössä ovat Maisien suhteet omiin vanhempiinsa, sir Claudeen sekä kahteen kotiopettajaansa neiti Overmoreen sekä rouva Wixiin. Tutkimuskysymykseni onkin, millä tavalla Maisien väliset suhteet näihin kyseisiin henkilöihin vaikuttavat hänen identiteettinsä kehittymiseen teoksen aikana. Hän on alussa kuusi-vuotias lapsi ja kasvaa huomaamatta varhaisnuoreksi. Olen huomionnut myös teoksen aikalais-kontekstina olevan 1800- ja 1900-luvun vaihteen, jolloin olemassa olevat patriarkaaliset perhe- ja sukupuolinormit alkoivat pikkuhiljaa murtua, ja muun muassa avioero alkoi vähitellen muuttua sallitummaksi. Myös *Maisiessä* vanhempien avioero luo erilaiset puitteet Maisien identiteetin kehittymiselle varsinkin, kun Maisien täytyy sopeutua elämään kahden kodin välillä. Hämmennystä aiheuttavat myös hänen vanhempiensa uudet puoliset, joiden roolit perheessä Maisien täytyy uudelleen määritellä itselleen.

Tutkimukseni keskiössä ovat siis Maisien suhteet omiin vanhempiinsa, isäpuoleensa sekä koti-opettajiinsa. Avioeron jälkeen Maisien merkittävimpänä muutoksena on hänen itsemääräytyneisyytensä, jonka seurauksena hän pystyy käyttämään näkymätöntä valtaansa vanhempiensa välisessä sodankäynnissä. Tämän myötä Maisie ottaa tietoisesti tarkkailijan roolin, joka hälventää hänen näennäistä viattomuuttaan. Maisien suhteet omiin vanhempiinsa ovat monimutkaiset. Isä on hänelle tärkeä ja rakas, vaikka hylkääkin Maisien ja lähtee toisen naisen kanssa pois Englannista. Sen sijaan Maisien suhde äitiinsä jää kylmäksi ja tunteettomaksi. Myös äiti hylkää lopulta Maisien, mutta se antaa Maisielle pikemminkin helpotusta kuin surua. Maisie myös oppii olemaan olematta äitinsä kaltainen, vaikka kasvaakin Farangeksi.

Maisien identiteetin käännekohtana on hänen matkansa Ranskaan isäpuolensa sir Clauden kanssa. Siellä hän hyvästelee lapsuutensa ja pääsee kokeilemaan nuorena naisena olemista. Maisien suhde sir Claudeen on muutenkin hänen identiteettinsä kehittymisen kannalta merkittävä, koska sir Claude ei kohtele Maisie alentavasti, kuten hänen vanhempansa. Sir Clauden seurassa Maisie alkaa käyttäytyä enemmän aikuismaisesti ja omaksuu aikuisten tapoja. Tutkimuksessani nouseekin kysymys, onko sir Claude Maisielle lopulta isäpuoli, toveri vai peräti rakastettu. Oma näkemykseni on, että sir Claudesta tulee Maisielle enemmän kuin isäpuoli,

mutta kuitenkin heidän välillään pysyy tietty soveliaisuuden raja. Maisie ei kuitenkaan jää Ranskaan sir Clauden ja neiti Overmoren kanssa, vaan päättää palata Englantiin yhdessä rouva Wixin kanssa. Tämä on myös keskeinen etappi Maisien identiteetin kehittämisessä, sillä se kertoo hänen saavuttaneen psyykkisen kokonaisuuden sekä henkisen itsenäisyyden.

Maisien suhde kahteen kotiopettajaansa, neiti Overmoreen ja rouva Wixiin, on lähtökohtaisesti merkittävää, koska kotiopettajilla oli vuosisadan vaihteessa vastuu lasten initiaatiosta. Kumpikin kotiopettaja edustaa Maisielle koulutusta, joka nousee tärkeäksi osaksi Maisieta. Hän omaksuu itselleen oppija-identiteetin, joka takaa hänelle paikkansa perheessään sekä oikeuden sivistää itseään. Kun lapsen ainoa oikeus viedään häneltä pois, Maisien valtaa tyhjiö, jota on vaikea täyttää. Koulutuksen lisäksi kotiopettajista saa myös turvaa. Tässä tilanteessa rouva Wix nousee neiti Overmoren ohi, koska Maisie kokee hänet turvallisemmaksi. Rouva Wix niin ikään opettaa Maisielle moraalitajun tärkeyden, jolla on vaikutusta Maisien päätökseen palata takaisin Englantiin.

Kaiken kaikkiaan *Mitä Maisie tiesi* on runsas ja kielellisesti rikas teos, josta löytyy paljon tutkittavaa. Henkilöiden välisten suhteiden tarkastelemiseen teos antaisi loputtomasti tulkittavaa ja analysoitavaa. Feministisen tutkimuksen puitteissa olisi mielenkiintoista nostaa enemmän esille Maisien isän suhdetta tummaihoiseen Kreivittäreen, joka aiheuttaa pahennusta niin Maisiessä kuin muissakin henkilöissä. *Maisiestä* on ilmestynyt vuonna 2013 myös elokuva, jossa teoksen henkilöt, tapahtumat ja teemat on sovitettu uudelleen nykypäivään sopivammaksi. Elokuvan ja teoksen tarkasteleminen rinnakkain antaisi mahdollisuuden näin ollen myös adaptatiotutkimuksen tekemiseen.

LÄHTEET

Primaarilähde

James, Henry 1974 (1897). *Mitä Maisie tiesi* [= MMT]. (*What Maisie Knew*, 1897.) Suom. Kyllikki Villa & Sinikka Kurikka. Jyväskylä: Gummerus.

Sekundaarilähteet

Butler, Judith 2006 (1990). *Hankala sukupuoli. Feminismi ja identiteetin kumous*. (*Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*, 1990.) Suom. Tuija Pulkkinen & Leena-Maija Rossi. Helsinki: Gaudeamus.

de Beauvoir, Simone 2011 (1949). *Toinen sukupuoli II. Eletty kokemus*. (*Le deuxième sexe II*, 1949.) Suom. Iina Koskinen, Hanna Lukkari & Erika Ruonakoski. Helsinki: Tammi.

Coleman, John C. & Leo B. Hendry 1999 (1980). *The Nature of Adolescence*. London & New York: Routledge.

Hadley, Tessa 2002. 'As Charming as a Charming Story': Governesses in What Maisie Knew and 'The Turn of the Screw'. Teoksessa *Henry James and the Imagination of Pleasure*. Cambridge: Cambridge University Press, 40–64.

Hall, Stuart 2000 (1996). Who Needs 'Identity'? Teoksessa Paul du Gay, Jessica Evans & Peter Redman (ed.), *Identity: a Reader*. London, California, New Delhi & Singapore: Sage Publications Ltd, 15–30.

Lacan, Jacques 2000 (1949). The Mirror Stage. Teoksessa Paul du Gay, Jessica Evans & Peter Redman (ed.), *Identity: a Reader*. London, California, New Delhi & Singapore: Sage Publications Ltd, 44–50.

Lesnik-Oberstein, Karín 1998. Childhood and Textuality: Culture, History, Literature. Teoksessa Karín Lesnik-Oberstein (ed.), *Children in Culture. Approaches to Childhood*. London: Macmillan Press Ltd, 1–28.

McCloskey, John C. 1965. What Maisie Knows: A Study of Childhood and Adolescence. *American Literature* 36(4), 485–518.

Mitchell, Juliet 1986 (1966). Mitä Maisie tiesi: Muotokuva taiteilijasta nuorena tyttönä. Teoksessa *Naisvallankumous. Esseitä feminismistä, kirjallisuudesta ja psykoanalyysistä*. (*Women: the Longest Revolution. Essays on Feminism, Literature and Psychoanalysis*, 1966.) Suom. Paula Karlsson, Juhani Ihanus & Leena Lehto. Helsinki: Otava, 191–217.

Morris, Pam 1997 (1993). *Kirjallisuus ja feminismi. Johdatus feministiseen kirjallisuudentutkimukseen*. (*Literature and Feminism. An Introduction*, 1993.) Toim. ja suom. Päivi Lappalainen. Helsinki: SKS.

Rojola, Lea 2004. Sukupuolieron lukeminen. Feministinen kirjallisuudentutkimus. Teoksessa Marianne Liljeström (toim.), *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Jyväskylä: Gummerus, 25–43.

Rose, Jacqueline 2000 (1986). Feminine Sexuality. Teoksessa Paul du Gay, Jessica Evans & Peter Redman (ed.), *Identity: a Reader*. London, California, New Delhi & Singapore: Sage Publications Ltd. 51–68.

Salmi, Hannu 2002. *Vuosisadan lapset. 1800-luvun kulttuurihistoria*. Turku: Turun yliopisto.

Utrio, Kaari (toim.) 1997. *Familia. Eurooppalaisen perheen historia 5. Lapsen vuosisata*. Helsinki: Tammi.

Veeder, William 1990. Henry James and the Uses of Feminine. Teoksessa Laura Claridge (ed.), *Out of Bounds: Male Writers and Gender(ed) Criticism*. Massachusetts: University of Massachusetts Press, 219–251.